

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 16/2004 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2005

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan apulaispääsihteeri on kirjeellään 16.9.2004 eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentissa ilmenevässä tarkoituksessa saattanut valiokunnan tietoon, että eduskunta on 16.9.2004 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2005 (HE 151/2004 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- talousjohtaja Hannele Laihonen, apulaisosastopäällikkö Christian Krogell, ylitarkastaja Markku Himanen ja ylitarkastaja Marja Hilska-Aaltonen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Seija Kivinen ja budjettineuvos Kati Suihkonen, valtiovarainministeriö
- vanhempi tutkija Jukka Aarnio, Metsäntutkimuslaitos

- viranomaistoiminnan asiantuntija Pertti Syrjälä, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- Pohjois-Pohjanmaan tutkimusaseman johtaja Erkki Joki-Tokola ja vanhempi tutkija Elina Virtanen, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT)
- johtaja Seppo Aaltonen ja varametsäjohtaja Timo Nyrhinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- puheenjohtaja Holger Falck, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf
- asiamies Markku Väre, Metsäteollisuus ry
- toimialapäällikkö Tomi Salo, Koneyrittäjien liitto ry
- yksikön päällikkö Tage Fredriksson, Puuenergia ry.

Lausunnon rajaaminen

Valiokunta rajaa yksityiskohtaiset kannanottonsa jäljempänä kosketeltaviin kysymyksiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Metsänparannusvarojen riittävyys

Valiokunta toteaa, että Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 (kansallinen metsäohjelma) asetettiin selvät työlajikohtaiset määrätavoitteet

sekä tavoite julkiselle tukirahoitukselle puuntuotannon turvaamistoissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ohjelman alkuvuosina suoritemäärissä jäätin selvästi jälkeen asetettuja tavoitteita. Aluksi julkisia tukivaroja jäi osittain käyttämättä, mutta viime vuosina puuntuo-

tannon tukirahoitus on suorastaan loppunut kesken. Nuoren metsän hoidossa (taimikonhoito ja nuoren metsän kunnostus) 250 000 hehtaarin määrätavoite on likimain saavutettu kaikkien metsänomistajaryhmien suoritteet yhteenlasketuna. Yksityismetsien osalta metsäohjelmassa asetettu julkisen tuen rahoitustavoite on kuitenkin jo selvästi ylitetty, mikä johtunee painopisteen siirrosta varttuneempiin taimikoihin ja nuoriin kasvatusmetsiköihin. Puuntuotannon turvaamisen kannalta tärkeissä kunnostusohjelmassa on kuitenkin jääty selvästi jälkeen sekä määrätavoitteissa. Sen sijaan metsäteiden osalta määrätavoitteeseen on päästy. Vuonna 2003 yksityismetsissä perusparannettiin metsäteitä ensimmäisen kerran enemmän kuin rakennettiin uusia.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on myös todettu, että nuoren metsän hoitoon suunnatun kampanjan sekä rahoitusehtojen parantamisen merkitys on tullut konkreettisesti esille metsänomistajien toiminnan aktivoimisessa. Toituneita hoitohankkeita on jouduttu viime vuosina rahoittamaan toistuvasti seuraavan vuoden budjettivaroin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisillä rahoitusehdoilla julkisessa tuessa onkin 6 200 000 euron vajeus siihen nähden, mitä kansallisessa metsäohjelmassa on asetettu tavoitteeksi. Toisaalta radikaaleilla rahoitusehtojen muutoksilla voidaan merkittävästi heikentää metsänomistajien investointihalukkuutta ja alentaa jo saavutettuja suoritemääriä. *Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että huolehditaan kansallisen metsäohjelman mukaisesta rahoituksesta puuntuotannon kestävyden turvaamiseen 6 200 000 euron lisärahoituksella.*

Talousarvioesityksessä todetaan momentin 30.60.44 (Tuki puuntuotannon kestävyden turvaamiseen) kohdalla, että "Määrähaa saa käyttää 2 000 000 euroa kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain muutoksesta aiheutuvan energiapuun korjuu- ja haketuspuun piirin laajentumisesta aiheutuviin menoihin". Mikäli hallituksen esitys laiksi kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 174/2004 vp) ei kuitenkaan tulisi voimaan vuoden 2005 aikana,

ei 2 000 000 euroa momentin 30.60.44 määrärahasta, 63 380 000 eurosta, voitaisi osoittaa metsäkeskuksille käytettäväksi. *Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että momentin 30.60.44 sanamuotoa muutetaan tältä osin seuraavasti: "Määrärahaa saa käyttää enintään 2 000 000 euroa kestävä metsätalouden...", mikä mahdollistaa momentilla 30.60.44 olevan koko määrärahan käytön vuonna 2005 voimassa olevan kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisen valtiontuen maksamiseen.*

Maaseudun neuvonnan rahoitus

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että maaseudun elinkeinojen kehittämismomentin (nykyisin 30.10.50, ent. 30.15.40) määrärahojen kehitys on ollut vuodesta 1991 laskeva. Laskun syynä on ollut 1990-luvun alussa toteutettu valtionapuvakanssijärjestelmän purkaminen sekä 1990-luvun lama. Valtionapuvakanssijärjestelmän aikana valtionapujen kehitys noudatti yleistä kustannustason nousua. Valtionapujen nimellinen lasku on ollut 56 prosenttia vuodesta 1991 vuoteen 2004. Vuoden 1996 jälkeen (vuoteen 2005 saakka) nimellinen väheneminen on ollut vähäisempää, vaikka reaalista pienenemistä on tapahtunut koko ajan.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan menokehyksiä on aika ajoin jouduttu tarkistamaan, ja tarkistukset ovat aiheuttaneet määrärahojen vähennysten kohdistumista harjunnanvaraisiin määrärahoihin, johon ryhmään myös maaseudun neuvonnan määrärahat kuuluvat.

Nyt maa- ja metsätalousministeriön alkupeäinen ehdotus momentille oli 11 840 000 euroa, joka vastaa vuoden 2004 määrärahan tasoa, kun siitä vähennetään eduskunnan tälle vuodelle lisäämä 330 000 euroa. Momentille kohdistui kuitenkin 500 000 euron leikkaus, jolloin hallituksen esitykseksi momentille 30.10.50 tuli 11 340 000 euroa. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistus merkitsee olennaisia muutoksia maatalouden tukijärjestelmään lähivuosina. Vuonna 2005 tulee voimaan osa uudis-

tukseen liittyvistä ns. täydentävistä ehdoista, kuten hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimus, sekä lakisääteisiä vaatimuksia eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin alalla. Siten uudistus lisää neuvonnan tarvetta. *Valiokunta pitääkin tärkeänä, että valtion talousarviossa momentille myönnetään tämän vuoden tasoa vastaava määräraha.*

Metsäntutkimuslaitoksen Joensuun tutkimuskeskus

Päätös Joensuun tutkimuskeskuksen kehittämisestä tehtiin vuonna 2000. Metsäntutkimusta vahvistamalla haluttiin edistää alueellista metsäalan talous- ja yritystoimintaa sekä ratkaista Metsäntutkimuslaitoksen toimitilaongelmia pääkaupunkiseudulla. Tähän merkittävään valtion toimintojen alueellistamis päätökseen sisältyi 60 uuden ja pysyvän viran muodostaminen vuoden 2005 loppuun mennessä sekä uuden puurakenteisen toimitalon rakentaminen.

Joensuun tutkimuskeskuksen kehittämistä on tuettu valtion talousarviossa vuodesta 2001 pysyvällä 840 000 euron kehittämisrahalla. Se mahdollisti uusien virkojen perustamisen aikataulussaan vuoteen 2003 saakka, jolloin henkilöstökehitys kuitenkin pysähtyi.

Valtion talousarvioon tutkimuskeskus esitti 600 000 euron vuosittaista määrärahaa lisävuokrakulujen peittämiseksi. Vuokrakulujen nousu johtuu tilantarpeen kasvusta henkilöstön kaksinkertaistuksessa vuosina 2001—2004. Talousarvioesitykseen on sisällytetty kuitenkin Joensuun tutkimuskeskuksen vuokrakuluihin vain puolet esitetystä eli 300 000 euroa. Mikäli tarvittavaa rahoitusta ei voida sisällyttää valtion talousarvioon, Metsäntutkimuslaitoksen kireän taloustilanteen vuoksi Joensuun tutkimuskeskuksen henkilöstön lisääminen uhkaa viivästyä ainakin kahdella vuodella asetetusta tavoitteesta.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että valtion talousarvioon Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenomomentille myönnetään vuosittain 600 000 euron määräraha Joensuun tutkimuskeskuksen uudisrakennuksesta aiheutuviin vuokrakuluihin.

Valiokunta tuo tässä yhteydessä lisäksi esiin, että eri yhteyksissä on käynyt ilmi, että Senaatti-kiinteistöjen asiakkaina olevien virastojen ja laitosten toimintaa rasittavat tilakustannuksiin liittyvät ongelmat. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että Senaatti-kiinteistöjen asiakkaina olevilla virastoilla ja laitoksilla on riittävät määrärahat toimitilakustannuksista selviämiseen niin, ettei niiden kattamiseen tarvitse käyttää varsinaiseen toimintaan tarkoitettuja määrärahoja.

Suurpetovahinkojen korvaaminen

Valiokunta toteaa, että suurpetojen (karhu, susi, ahma ja ilves) aiheuttamat vahingot korvataan metsästyslain (615/1993) 87 §:n nojalla petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (277/2000) mukaisesti. Asetusta on sovellettu petoeläinten 1 päivänä tammikuuta 2000 tai sen jälkeen aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen. Asetuksen nojalla voidaan korvata talousarvion rajoissa valtion varoista petoeläinten aiheuttamat henkilö-, liikenne-, viljelys-, eläin-, irtaimisto- ja porovahingot.

Korvausta suoritetaan vahingosta vain siltä osin kuin vahingon määrä on suurempi kuin 250 euroa. Samaksi vahinkotapahtumaksi katsotaan tällöin kaikki petoeläinten hakijalle samana kalenterivuonna aiheuttamat vahingot. Euromääräinen rajoitus ei koske henkilövahinkojen korvaamista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö on 22.9.2004 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää, miltä osin metsästyslain 87 §:ää ja sen nojalla annettuja säädöksiä on tarpeen tarkistaa. Työryhmän, joka tarkastelee muun muassa omavastuukysymystä, tulee luovuttaa esityksensä maa- ja metsätalousministeriölle 30.4.2005 mennessä. *Valiokunta pitää tärkeänä, että työryhmän annettua esityksensä ryhdytään välittömästi toimiin tarpeellisten tarkistusten tekemiseksi säädöksiin omavastuuosuuden poistamiseksi.*

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) Ruukin tutkimusaseman siemenperunatutkimuksen rahoitus

Vastauksessaan (EV 101/2002 vp) hallituksen esitykseen Siemenperunakeskuksen muuttamiseen osakeyhtiöksi liittyväksi lainsäädännöksi (HE 70/2002 vp) eduskunta edellytti, että tuoloin Siemenperunakeskuksella ollutta tehtävää tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa nimenomaan Suomen pohjoisiin oloihin sopivaksi tulee jatkaa MTT:n Ruukin tutkimusasemalla ja että valtion talousarviossa osoitetaan vuosittain perunanviljelyä koskevaan tutkimus- ja kehitystoimintaan riittävät määrärahat.

Maa- ja metsätalousvaliokunta otti lausunnossaan hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2004 (MmVL 6/2003 vp — HE 55/2003 vp) kantaa tutkimusaseman siemenperunatutkimuksen rahoitukseen. Valiokunta katsoi tuolloin, että tutkimusaseman lisärahoitustarve 300 000 euroa siemenperunatutkimukseen tulee kattaa vuosittain valtion talousarvion momentille 30.21.21 osoitettavana lisämäärärahana. Lisämääräraha myönnettiin kuitenkin maa- ja metsätalousvaliokunnan esityksestä poiketen niin, että lisämääräraha oli suuruudeltaan 150 000 euroa ja se myönnettiin ainoastaan vuodeksi 2004.

Tutkimusasemalle siemenperunatutkimukseen myönnetty 150 000 euron lisämääräraha

vuodeksi 2004 mahdollisti sen, että tutkimusasema pystyi käynnistämään huhtikuussa 2004 yhdessä sidosryhmiensä kanssa "Agrobiotekniikka siemenperunatuotannossa" -tutkimusohjelman, joka on elinkeinolähtöistä ja poikkitieteellistä niin soveltavaa kuin perustutkimustakin sisältävä ohjelma. Ohjelman toteutukseen osallistuvat muun muassa Technopolis Oyj Bioforum, Helsingin, Oulun ja Turun yliopistot, VTT/Elektroniikka, tietyt MTT:n laitokset ja peruna-alan yritykset. Tutkimusohjelma koostuu noin 20 tutkimushankkeesta, joiden tavoitteena on tukea ja kehittää siemenperuna-alan kilpailukykyä, luoda siemenperuna-alalle pysyvä asiantuntijaverkosto ja osaamiskeskittymä sekä vahvistaa kansainvälistä tutkimus- ja liiketoimintaverkostoa.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää uudelleen, että MTT:n Pohjois-Pohjanmaan tutkimusaseman lisärahoitustarve 300 000 euroa siemenperunatutkimukseen tulee kattaa vuosittain valtion talousarvion momentille 30.21.21 osoitettavana lisämäärärahana.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Sirkka-Liisa Anttila /kesk	Minna Lintonen /sd
vpj.	Harry Wallin /sd	Eero Lämsä /kesk (osittain)
jäs.	Nils-Anders Granvik /r	Reijo Paajanen /kok
	Pertti Hemmilä /kok	Erkki Pulliainen /vihr
	Matti Kauppila /vas	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Esko Kiviranta /kesk	Pekka Vilkuna /kesk
	Katri Komi /kesk	Lasse Virén /kok
	Lauri Kähkönen /sd	vjäs. Jari Leppä /kesk (osittain).
	Esa Lahtela /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.